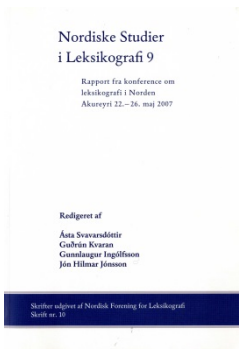


NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	ISLEX: Islandsk-skandinavisk webordbog	
Forfatter:	Halldóra Jónsdóttir og Þórdís Úlfarsdóttir	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 9, 2008, s. 197-218 Rapport fra Konference om leksikografi i Norden, Akureyri 22.-26. maj 2007	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

HALLDÓRA JÓNSDÓTTIR OG ÞÓRDÍS ÚLFARSDÓTTIR

ISLEX: Islandsk-skandinavisk webordbog

ISLEX is a multilingual dictionary with modern Icelandic as source language and Danish, Norwegian and Swedish as target languages. The project is a collaboration of four institutes in the Nordic countries with a central base in Reykjavík, Iceland.

With 50.000 entry words, ISLEX is a medium sized dictionary. Set in a custom-made relational database, it is designed as an on-line dictionary where the various possibilities of the web are utilised. So ISLEX has pictures and animated images, and pronunciation given as sounds. There is a special emphasis on Icelandic phrases and fixed expressions, all of which are translated into the three target languages.

The work on the dictionary takes place simultaneously in four countries. The processing of the base language and coordination is based in Iceland, the Danish translation team is located in Denmark, the Norwegian team in Norway, and the Swedish team in Sweden. ISLEX is a six year project, begun in 2005. The aim is to complete the dictionary in mid-year 2011.

1. Indledning

ISLEX er et elektronisk ordbogsværk hvor kildesproget er islandsk og målsprogene er dansk, svensk og norsk (både bokmål og nynorsk). Ordbogen genspejler islandsk sprogbrug i samtiden og målet er at den bliver gratis tilgængelig for alle på webben. Ordbogsprojektet er udarbejdet af Árni Magnússon instituttet for islandske studier i samarbejde med universitetsinstitutioner i tre nordiske lande, Danmark, Norge og Sverige. Projektet er omfattende og ressourcerkrævende og man regner med at det vil strække sig over seks år. ISLEX-ordbogen skildrer islandsk nutidssprog, tæller omkring 50.000 opslagsord og svarer således til en mellemstor ordbog, foruden at der lægges stor vægt på fraser og sprogbrugseksempler. Ved redaktionen anvendes der en web-baseret database, der er specielt udformet til dette projekt og gør det muligt at redaktionsarbejdet kan foregå samtidigt i mange lande.

Efter en forberedende periode blev det redaktionelle arbejde påbegyndt i året 2005, først i Island og siden efterhånden i de øvrige samarbejdslande. Efter planen bliver ISLEX-ordbogen færdig i 2011, men der er stor interesse og vilje for at en del af materialet bliver tilgængeligt noget før. Ordbogens målgruppe er defineret meget bredt og den henvender sig således til alle der har brug for islandsk-nordiske ordbøger. Der lægges dog en særlig vægt på at imødekomme danske, norske og svenske brugeres behov, ikke mindst ved oversættelser fra islandsk.

I Island har man længe manglet tidssvarende ordbøger mellem islandsk og de

skandinaviske sprog, ordbøger der giver et godt overblik over islandsk nutidssprog og indeholder en klar beskrivelse af islandsk ordforråd. De eksisterende ordbøger mellem islandsk og de skandinaviske sprog er enten gamle eller utidssvarende, de fleste er små og indeholder utilstrækkelige oplysninger om islandsk sprogbrug. Man har endvidere peget på at de ældre ordbøger er en begrænset hjælp for udenlandske brugere, f.eks. oversættere og studenter i islandsk som fremmedsprog. Den store interesse i Island for at bevare den sproglige og kulturelle kontakt med de øvrige nordiske lande er endvidere afgørende i denne sammenhæng og man har anset et moderne ordbogsprojekt som et vigtigt led i at styrke forbindelsen mellem Island og de skandinaviske lande inden for kultur, undervisning, uddannelse, administration, økonomi, handel og erhvervsliv. Projektet bygger således på den fællesnordiske idé og vil være til fællesnordisk nytte.

Af førnævnte grunde indledtes der i året 2004 drøftelser mellem Islands Universitets leksikografiske institut, *Orðabók Háskólans* (nu *Árni Magnússon instituttet for islandske studier*), med repræsentanter fra *Instituttet for svenska språket* ved Göteborgs Universitet og *Nordisk Institut* (nu *Institut for lingvistiske, litterære og estetiske studier*) ved Universitetet i Bergen om et fælles ordbogsprojekt, der kunne råde bod på denne mangel. I 2005 sluttede *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab* sig projektet, i forståelse med *Vigdís Finnbogadóttir Instituttet for fremmedsprog* ved Islands Universitet.

2. Samarbejdspartnere og finansiering

ISLEX-ordbogen er således et samarbejdsprojekt mellem fire institutioner i Norden. Den største redaktion sidder i Reykjavík og dens rolle er at beskrive kilde sproget og koordinere arbejdet mellem de fire lande, foruden at være ansvarlig for udformningen og udviklingen af databasen. De øvrige institutioner er *Det Danske Sprog- og litteraturselskab* i København, *Institutionen for svenska språket* ved Göteborgs Universitet og *Institut for lingvistiske, litterære og estetiske studier* ved Universitetet i Bergen. Hvert land er en selvstændig arbejdsenhed der ansætter medarbejdere til oversættelse og korrekturlæsning og står endvidere for finansiering af sin del af projektet. Regeringerne i alle de fire lande har bevilliget penge til ISLEX-projektet, som hovedsagelig er finansieret af offentlige midler. Projektet har endvidere modtaget støtte fra *Nordplus Sprog*, som især er gået til det forberedende arbejde i 2004, såvel som til samarbejds møder der afholdes regelmæssigt.

3. ISLEX-ordbogen

Den islandske del af ISLEX bygger hovedsagelig på en eksisterende ordbogsbase samt Árni Magnússon instituttets tekstkorpus. Arbejdet med ISLEX omfatter en leksikalsk analyse af dette materiale, bl.a. en semantisk opdeling af ordforrådet. Foruden at være en multisproglig ordbog tjener ISLEX-projektet også som et

vigtigt led i en systematisk web-baseret formidling af oplysninger om islandsk ordforråd for islandske brugere.

Instituttets tekstkorpus tæller allerede 60 millioner ord fra elektroniske tekster, hvor hovedparten er yngre end fra 1980. Foruden at være et uundværligt redskab ved ordbogsbeskrivelsen har tekstkorpuset desuden en selvstændig gyldighed som en informationsbase om islandsk nutidssprog og anvendes bl.a. i andre ordbogsprojekter, i sprogteknologiske opgaver og anden forskning i moderne islandsk. Forskningen inden for det islandske ordforråd kan nu formidles på en mere varieret og målrettet måde end før, og den leksikalske og leksikografiske analyse og opdeling tager nu hensyn til forskellige behov inden for forskningen, hvad enten det drejer sig om videnskabelig eller praktisk anvendelse.

ISLEX-ordbogen indeholder som før sagt 50.000 opslagsord, foruden et stort antal fraser, både ordforbindelser og faste udtryk. Der lægges en særlig vægt på at udnytte web-mediets fordele, bl.a. ved at tilføje de leksikografiske oplysninger billed- og lydmateriale. Databasen byder på mange slags søgefunktioner som redaktørerne gør nytte af i deres arbejde.

3.1 Lemmaselektionen

ISLEX-ordbogen omfatter det islandske nutidssprog og de udvalgte opslagsord genspejler dette. Ældre ordforråd medtages ikke medmindre det tilhører det sprog som studerende og oversættere forventes at støde på i klassiske litterære tekster.

Lemmaselektionen i ISLEX hviler iøvrigt på tre grundpiller; 1. Frekvens i det moderne skriftsprog. 2. Frekvens i talesproget, hvad enten ordene findes på tryk eller ej (tekster som stammer fra web-kommunikation regnes for talesprog). 3. Fagord, d.v.s. ordforråd der stammer fra bestemte fagområder, f.eks. geologi, jura og medicin. Det er vigtigt at medtage et bredt udvalg af fagord, bl.a. af den grund at der i Island er en lang tradition for at danne nye fagord i stedet for at bruge de internationale termer.

3.2 Ordbogsstrukturen

ISLEX er en meget struktureret ordbog hvor hvert element har sin faste plads og navn i databasen. I hver ordbogsartikel forekommer der bestemte obligatoriske elementer. Når lemmaet er et sammensat ord så er der et felt der viser orddelene. Derefter følger en forklaring på islandsk. Formålet med den er todelt. For det første hjælper den oversætterne i Skandinavien med at finde den rigtige ækvivalent på deres sprog. For det andet er ordforklaringerne grundlaget for en ny islandsk elektronisk ordbog, da en islandsk ordbog af mellemstørrelse over nutidssproget forefindes ikke. Det fremhæves dog her at de islandske forklaringer ikke skal være synlige for brugeren af ISLEX.

I databasen er der to kategorier for oversættelser til hvert målsprog. Den ene er til ækvivalenter og den anden er til en forklaring i de tilfælde hvor en ækviva-

lent ikke findes. Det afhænger oversætteren om han vælger en ækvivalent eller en forklaring i hvert tilfælde. Der er ikke altid overensstemmelse mellem dette i målsprogene; selv om der f.eks. findes en ækvivalent i svensk gælder det ikke nødvendigvis for dansk, og derfor må den danske oversætter forklare ordet i stedet for at bruge en ækvivalent. Feltet MSVIÐ indeholder lemmaets semantiske felt, evt. flere felter. Dette drøftes nærmere i 3.3.

Nederst i hver ordbogsartikel er der et felt der kaldes STIG (trin), der angiver hvor langt arbejdet med lemmaet er fremskredet, i kildesproget såvel som i hvert af målsprogene. Dette vises med tallene 0-3. Billede 1 viser de redaktionelle omgivelser i ISLEX, hvor der vises mange felter der forekommer i lemmaerne.



ISLEX
STOFNUN ÁRNA MAGNÚSSONAR Í
ÍSLENSKUM FRÆÐUM





hörpu-diskur n m

1	HLUTAR	hörpu-diskur	
2	SKÝRING	skeldýr (chlamys islandica)	
3	MYND		
		<input type="text" value="1 WWW"/> → www.fauna.is	
4	DA-jafn	kammusling	
5	NO-B-jafn	haneskjell	
6	NO-N-jafn	haneskjell	
7	SÆ-jafn	kammussla	
8	MSVIÐ	dýr	
9	STIG	(0-3:) Í-2 D-1 N-1 S-1	

[brotið](#) [strúktúr](#) [XML](#)

Leit að flettu: ofl: númer: merki: [Hætta](#)

með texta: nákvæmt af teg:

OG með texta: nákvæmt af teg:

eldri leit:

Billede 1. Billedet viser et lemma der er blevet oversat til tre sprog. DA-jafn står for en dansk ækvivalent, NO-B-jafn for en ækvivalent på norsk bokmål, NO-N-jafn for en ækvivalent på nynorsk, og SÆ-jafn for en ækvivalent på svensk.

Ordforbindelser og faste udtryk

I ISLEX forekommer der flere typer fraser, d.v.s. kollokationer, faste udtryk og idiomer. Foruden Jón Hilmar Jónssons store ordbogsværk, *Stóra orðabókin um íslenska málnotkun* (2005), foreligger der ikke et oversigtsværk over fraser i islandsk og da heller ikke med oversættelser til andre sprog ligesom det er tilfældet i ISLEX. Kollokationerne medtages for at vise typiske eller obligatoriske syntaktiske mønstre omkring hvert enkelt lemma. Andre fraser skal fordybe brugerens forståelse og give en bedre adgang til et materiale som ofte er svært at finde frem til i traditionelle ordbøger, men er dog en vigtig bestanddel af kildesproget (Anna Hannesdóttir og Jón Hilmar Jónsson 2001). Antallet af fraser i ISLEX bliver sandsynligvis det samme som antallet af lemnaer, dvs. omkring 50.000. Målet er at gøre fraserne tilgængelige for brugerne på lige fod med lemnaerne (se 6.2).

Eksempler

Der findes mange sprogbrugseksempler i ISLEX-ordbogen. De er ikke autentiske eksempler, men valgt og tilpasset af den islandske redaktion. Eksemplerne viser lemnaerne i typiske omgivelser i sproget og er endvidere en tilføjelse til de semantiske oplysninger.

Henvisninger

Som man kender det fra andre online-ordbøger anvendes links når der henvises mellem lemmaer i ISLEX-ordbogen. Eksterne links er endvidere indbygget i systemet og de bruges til at forbinde ISLEX med andre websites. Den vigtigste er en database med bøjninger i islandsk, hvor ordenes bøjningsparadigme fremstår i sin helhed.

Etiketter/Brugsbestemmelse

Etiketter i ISLEX anvendes på en lignende måde som man kender fra de fleste traditionelle ordbøger. Der er to slags etiketter, for det første for at markere fagområder som *jura* og *fysik* og for det andet for at vise stiletiketter, f.eks. *gammelt*, *formelt* og *uformelt*. Både kildesproget og ækvivalenter i målsprogene gør brug af etiketter.

Udtale og andre lyde

Det blev tidligt besluttet ikke at vise ordenes udtale med fonetisk skrift, men at bruge lydeksempler i stedet. Denne fremgangsmåde er velkendt i elektroniske ordbøger. Andre lyde forekommer endvidere i ISLEX, bl.a. for at forklare lydord som f.eks. *plask*, *knirk* og *bums*.

Illustrationer

I ISLEX-ordbogen lægges der en stor vægt på at illustrere lemnaerne med billeder. Formålet med billedmaterialet er at hjælpe til ved bestemmelsen af ordets betydning. Desuden vil illustrationerne gøre brugen af ordbogen mere interes-

sant, især for de yngste brugere, der ellers måske ikke var interesseret i at slå op i ordbogen.

3.3 Semantiske felter

Hele ordforrådet i ISLEX er inddelt efter semantiske felter som hvert tæller 5 - 400 ord. De semantiske grupper er meget varierede og repræsenterer mange sider af ordforrådet. Således findes der semantiske felter som 'landskab', 'uvejr', 'skib', 'udseende', 'finanser', 'sundhed' og 'planter'. Hvert lemma har et afgrænset felt hvor den semantiske gruppe anføres, og hvert ord kan tilhøre flere semantiske grupper. Ordet *agúrka* (da. agurk) tilhører f.eks. tre grupper: *mad*, *grøntsager*, *planter*. Et andet eksempel er ordet *brúðkaup* (da. bryllup) der tilhører grupperne *forsamling*, *festlighed*, *giftermål*. Ved redaktionen udarbejdes hvert semantisk felt som helhed for at sikre at der er overensstemmelse mellem ord af lignende betydning. Efter at hver semantisk gruppe er klar fra den islandske redaktions side åbnes den til oversættelse. Oversætterne overtager således denne fremgangsmåde og erfaringen viser at de synes godt om arbejdsmetoden. Når én semantisk gruppe oversættes ad gangen bliver informationssøgningen mere koncentreret og målrettet, og det sparer både tid og besvær.

4. Databasen

I 2004 blev der udformet en database for ISLEX-projektet, som både skulle bevare projektets data og bruges som projektets hovedredskab. Systemet blev opbygget på den måde at det hører hjemme på det leksikografiske institut i Island (dengang Orðabók Háskólans), men skulle endvidere gøre det muligt at redaktionsarbejdet blev udført i flere lande samtidigt. Fordelen var at samarbejdsinstitutionerne i Norge, Sverige og Danmark ikke behøvede specielt udstyr til opgaven andet end en internetkobling, og en spredt placering af deltagerne ikke skulle være en hindring.

IT-specialisten Ragnar Hafstað blev ansat til at stå for design og programmering af systemet. Programmet blev taget i brug tidligt i året 2004 og det islandske grundmateriale blev importeret i databasen selv om systemet ganske vist ikke var helt færdigt på dette tidspunkt. Siden har Ragnar fortsat med at udvikle og udbygge databasen.

ISLEX-databasen bliver som før nævnt drevet som en webside. Der lægges en stor vægt på at udnytte mediets muligheder for at gøre projektet tidssvarende og de redaktionelle omgivelser så nemme og imødekommende for medarbejderne som muligt. Mange af de egenskaber vil på et senere tidspunkt givetvis gavnes ordbogens brugere.

4.1. Nærmere om systemet

For ISLEX-projektet bruges der open-source-systemet PostgreSQL for Debian Gnu/Linux operating system. Programmeringssproget er Perl.

Forskellige datatyper er defineret for ISLEX-databasen. For det første er der

tale om et **lemma** og dets **ordklasse** (og evt. nummer og en særskilt markering). Lemmaet kan være et ord, to ord eller en flerordsforbindelse. Lemmaet er systemets grundlæggende enhed og hvert lemma medtager et varieret antal andre indføringer af forskellige typer i ordbogaartiklen.


Der forekommer forskellige datatyper inde i selve ordbogsartiklerne. **Tekst** er den mest anvendte datatype, derunder falder ækvivalenter på målsprogene, to typer fraser, sprogbrugseksempler, etiketter, markering af semantiske felter o.fl. Visse teksttyper er i drop-down-menu f.eks. stiletiketter, hvor indeholdet er begrænset og forudbestemt.

Billeder og **animationer** er en særskilt datatype der tilføjes databasen med en mekanisme for uploading. **Lyd** er en datatype som hovedsagelig bruges til udtale af ord, men desuden for at beskrive lydord. Der er to typer **links**, den ene bruges til henvisninger indenfor ISLEX, og den anden forbinder ISLEX med andre websider.

Hjælpe materiale i form af **tekstfiler** er en del af databasen, men det er ikke synligt i overfladestrukturen. Man skal klikke på en link for at åbne et nyt vindue med disse filer, som hovedsagelig er linjer fra konkordanser, der kan anvendes som hjælp ved oversættelsesarbejdet. Tekstfilerne er uploadet i systemet.

4.2. Struktur

I ISLEX er mikrostrukturens opbygning tredimensional, d.v.s. hierarkisk uden restriktioner. Dette betyder at inden for hvert lemma er det muligt at indordne dataene i forskellige trin, hvor hver indføring kan have en underordnet indføring, som igen kan have en anden indføring. Dette gør indholdets opbygning mere hensigtsmæssig end hvis man anvendte en flad struktur. Billede 2 illustrerer dette hierarki og viser lemmaet *kort* (da. kort).

kort n n			
1	HLUTAR	kort	+
2	LIÐUR	1	
		1 Z-MERKING landakort	+
		2 SKÝRING uppdráttur af borg eða landi	+
		3 MYND 	
		4 DA-jafn kort	+
		5 NO-B-jafn kart	+
		6 NO-N-jafn kart	+
		7 SÆ-jafn karta	+
		8 OSTÆÐA kort af <landinu>	
		1 DA-jafn kort over <landet>	+
		2 NO-B-jafn kart over <landet>	+
		3 NO-N-jafn kart over <landet>	+
		4 SÆ-jafn karta över <landet>	+
3	LIÐUR	2	+

Billede 2. Det er muligt at se tre trin i hierarkiet. Tallet 1 står i det øverste trin og viser den første af ordets tre betydninger. På andet trin vises ordets fire ækvivalenter på målsprogene samt feltet OSTÆÐA (orðastæða) hvor ordforbindelsen 'kort af <landinu>' fremstår. Det tredje trin rummer oversættelser af ordforbindelsen.

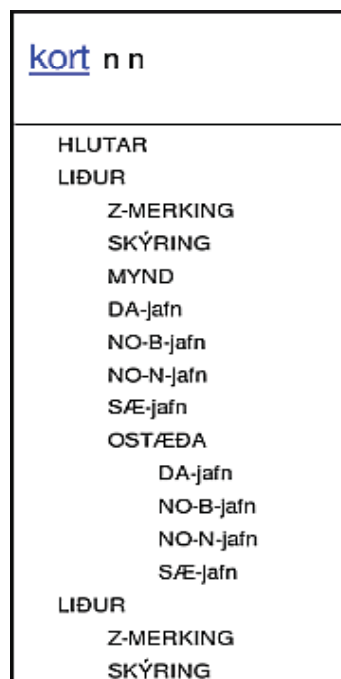
4.3. Grænseflade

Blandt andre af databasens bestanddele kan endvidere nævnes at der er udformet tre typer grænseflade ved siden af den vanlige, automatiske arbejdsgrænseflade.

1. **XML-snit.** Lemmaer og deres indhold overføres til XML-snit ved at klikke på en speciel link.
2. **Layout-form,** dvs. indholdet fremstår som en side i en ordbog og er tæt på det layout som vil møde ordbogens brugere. Man vil se indholdet af valgte indførelser i databasen (f.eks. tekst, billede), men ikke indførelsernes navne. Det er nemt at styre hvilke indførelser fremstår i den layoutede form og hvilke ikke. Bemærkninger fra redaktørerne bliver f.eks. ikke gjort synlige. Billede 3 ligner den grænseflade som møder brugeren i lemmaet *kort*, jf. billede 2 som viser den redaktionelle grænseflade.
3. **Struktureret grænseflade.** Omvendt den layoutede form ser vi på billede 4 kun navnene på indførelserne, men ikke deres indhold. Denne grænseflade er velegnet når man i store lemmaer vil se på materialets opbygning linje for linje.



Billede 3



Billede 4

5. Redaktion i fire lande

I hvert land er der 1–3 redaktører der tager sig af oversættelser. Tilknyttet til redaktionen er der desuden et fagudvalg som har tilsyn med projektet. Oversætterne deltager på mange måder aktivt i udformningen af værket og sikrer en slags kvalitetskontrol da de til enhver tid kan melde tilbage hvis de støder på fejl eller uoverensstemmelser. De kan også fremsætte ønsker om nye/ændrede sprogbrugseksempler, hvis de synes at dette behøves. Når den islandske redaktion har gennemgået en semantisk ordgruppe, sender hovedredaktøren en melding om dette på ISLEX-forumsiden (se 5.1). Der gælder ingen regler for hvilken redaktion oversætter først, og der kan være forskellige grunde til rækkefølgen. Eftersom alle målsprogene er beslægtede kan de ofte have støtte af hinanden ved oversættelsen, men dette kan dog i visse tilfælde være farligt da visse nordiske homonymer kan som bekendt have forskellig betydning i målsprogene.

5.1 Kommunikation

Fordi ISLEX-projektet opererer i fire lande kan der ikke tit afholdes egentlige redaktionsmøder. Derimod anvender redaktørerne tre forskellige kommunikationskanaler til den daglige kontakt. For det første er der oprettet en særskilt forumside i forbindelse med ISLEX-projektet. Denne side anvendes især for

vigtige meldinger henvendt til alle, men der finder man endvidere en håndbog om systemet, mødereferater, statistik, fotografier o.fl. En anden kommunikationskanal mellem enkelte medlemmer af redaktionen er e-mails, der hovedsagelig anvendes når det drejer sig om vigtige redaktionelle meldinger, f.eks. ændringer i enkelte lemmaer og når der opstår situationer hvor der skal reageres hurtigt. Den tredje kommunikationskanal er via selve databasen, hvor der i de enkelte ordbogsartikler er indbygget en kategori for bemærkninger. Der kan alle redaktionens medlemmer fremsætte kommentarer eller spørgsmål til hver enkelt lemma. Kommentarerne er synlige for hele redaktionen og fremkalder ofte feedback fra de øvrige redaktører.

5.2 Arbejds møder

Der afholdes arbejds møder for hele ISLEX-redaktionen to gange om året. Møderne strækker sig over tre dage og er meget vigtige for hele koordineringen af projektet. Selv om redaktionen har god kontakt via webben er disse møder af stor betydning for samarbejdet, hvor man mødes og lærer hinanden bedre at kende. Det ene årlige møde afholdes sædvanligvis i Island og det andet afholdes på skift i de øvrige nordiske samarbejdslande.

6. Brugergrænsefladen

6.1 Søgning

Mange webbaserede ordbøger er oprindelig trykte værker der er blevet overført til mediet. Af den grund ligner de trykte bøger i deres fremsætning af materialet, (f. eks. ordnet.dk/ods). ISLEX er derimod fra starten designet for webben og den har ikke de samme restriktioner som ældre ordbøger. Brugergrænsefladen for ISLEX er endnu ikke udformet, men der er ret klare ideer om hvordan den skal være. Som i andre webbaserede ordbøger vil brugeren kunne lede efter et islandsk opslagsord eller en orddel (søgen med wildcard) og man kan indstille hvilke mål-sprog man ønsker at se på skærmen.

Eftersom oversættelsesarbejdet skrider frem i Danmark, Norge og Sverige tilføjes der til databasen en stor mængde ækvivalenter på målsprogene. Dette giver en mulighed for søgning i dette materiale, d.v.s. at man søger efter et dansk ord og får den islandske ækvivalent. Man må dog huske på at ordbogen er udformet med islandsk som kildesprog og at det derfor er begrænset sikkerhed når man anvender ordbogen i modsat retning.

Der er mulighed for mange flere søgefunktioner. For eksempel kan det tænkes at der gives adgang til søgning i det materiale der findes i sprogbrugseksemplerne og oversættelser af disse, både med islandsk og målsprogene som udgangspunkt.

6.2 Adgang til fraser

En stor del af ISLEX-ordbogens indhold er ordforbindelser og faste udtryk og

dette materiale er specielt markeret indenfor databasen. Planen er at gøre fraserne nærmest uafhængige af resten af ordbogen og således at have en parallel fraseologisk ordbog med ISLEX-projektet. Søgning i dette materiale forudsætter et nøgleordssystem, som allerede er indbygget i systemet. For eksempel kan man lede efter frasen *have hjertet på rette sted* og så kan man enten slå 'hjerter' eller 'sted' ind i søgeboksen. Denne søgefunktion kender man f.eks. fra den webbaserede ordbog *The Free Dictionary*.

7. Betydning for leksikografien

ISLEX-ordbogen genspejler det islandske nutidssprog og skaber dermed grundlag for andre ordbogsprojekter med islandsk som kildesprog. Man kunne tænke sig en udvidelse af ISLEX-projektet, hvor der indlemmes flere målsprog. En anden mulighed er at ISLEX-projektet bliver offentliggjort i trykt form, enten som en tosproglig ordbog mellem islandsk og et af de andre nordiske sprog, eller mellem islandsk og alle målsprogene.

Foruden at være en multisproglig ordbog er ISLEX-projektet samtidig en udforskning af det elektroniske mediums muligheder indenfor leksikografien. I den forbindelse kan nævnes et fællesnordisk projekt der på svensk kaldes *Nordisk nätordbok*, og dets brugeradgang *Tvärslå* (http://ordbok.nada.kth.se:8070/ordbog_module/ordbog). *Tvärslå* er en samling af tosproglige ordlister over svensk, norsk (nynorsk og bokmål), dansk og islandsk, ligesom ISLEX, og desuden færøsk og engelsk.

Projektet beskrives bl.a. med følgende ord: „I delprojektet *Tvärslå* utvecklar vi en tvärspråklig lexikontjänst där både mänskliga och omänskliga användare ska kunna slå upp i alla lexikon som gjorts tillgängliga i projektet“ (se websiden www.csc.kth.se/tcs/projects/netordbog).

Projektet minder lidt om ISLEX, men adskiller sig dog på den måde at *Tvärslå* ikke er en egentlig ordbog og ikke har noget bestemt kildesprog.

ISLEX-projektet drejer sig om et meget omfattende ordbogsværk hvor der er indsamlet en stor mængde systematisk lingvistisk data. I ISLEX er ordforrådet specielt godt inddelt efter semantiske felter og dette kan blive et værdifuldt redskab for semantiske analyser, både indenfor hvert enkelt sprog og mellem de sprog der findes i ISLEX. Materialet byder også på muligheder for andre produkter f.eks. islandske lemmaer med forklaringer på islandsk og ordforbindelser knyttet til semantiske begreber. Desuden indsamles der en stor mængde sproglige oplysninger om enkelte ord, f.eks. om verbers valens og argumentstruktur.

Store dele af materialet er velegnet til sprogteknologiske projekter og i Göteborg er man allerede begyndt på et forskningsprojekt indenfor fraseologi der henter data fra ISLEX. Man kan tænke sig at der i fremtiden vil udspringe mange andre forskningsprojekter af ISLEX-materialet.

Litteratur:

Anna Hannesdóttir & Jón Hilmar Jónsson, 2001: Að hafa í sig og á – Ísländsk fraseologi í ett isländskt-svenskt perspektiv. *LexicoNordica* 8: 67–91.

Jón Hilmar Jónsson 2005: *Stóra orðabókin um íslenska málnotkun*. Reykjavík: JPV útgáfa.

The Free Dictionary. <http://idioms.thefreedictionary.com>

Tvärslå. http://ordbok.nada.kth.se:8070/ordbog_module/ordbog

Nordisk nätordbok - Tvärslå och Tvärsök. <http://www.csc.kth.se/tcs/projects/netordbog>

Ordbog over det danske sprog. <http://ordnet.dk/ods>

Halldóra Jónsdóttir
projektleder, f. 1957
halldo@hi.is

Þórdís Úlfarsdóttir
hovedredaktør, f. 1961
disa@hi.is

Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum – Háskóli Íslands
Neshagi 16
IS-107 Reykjavík